Jób és leányai

Hans-Jörg Ronsdorf · 2021. április · átdolgozva: 2026. október

Egy Jób könyvéről szóló előadássorozat hívta fel a figyelmemet Jób leányaira. Ők csak egy kis részlet az ókor egyik lenyűgöző könyvében. Ez a könyv a történelem legmegragadóbb irodalmi alkotásai közé tartozik. Nem könnyű olvasmány, és bibliai könyvnek elég hosszú. Aki egy ültő helyében végig tudja olvasni, az szökőárat él át: értelmét, szívét és lelkét egyaránt eléri. Hiszen arról a kérdésről szól, miért kell az igaz és feddhetetlen Jóbnak és családjának ilyen igazságtalan szenvedést és sorsot átélnie. Ez a nagy kérdés máig, és Jób könyve a bölcsességirodalom formájában hasznosan járul hozzá ehhez a kérdéshez. Végső választ Jób sem ad. A válasz nem egy megtorlás-teológia, ahogyan Jób és barátai próbálnak érvelni, amely egyszerűen megállapítja: az igaz áldást kap, az igazságtalan büntetést. Ez az elv nem válasz a világban lévő szenvedésre.

Ez azonban egyáltalán nem a témám. Ahogyan mondtam, egy kis részletről van szó, egy „mellékes termékről", amely a nő Bibliában betöltött szerepének témájához kapcsolódik. Eddig sem a könyvemben, sem az azt követő munkákban nem foglalkoztam az ószövetségi nőkkel. Az Ószövetségben vannak nők, akik prófétanők, királynők, bírák és vezetők voltak (például Mirjám, Débora és Hulda mint prófétanők, Débora mint bíró, Eszter mint királynő). Nem mint a megszokott rend, hanem mint kivételek. Aki azonban ebből arra következtetne, hogy ez Isten által akart szerepkép, annak az Ószövetségből kellene megadnia az indoklást arra, hogy a férfiak vezessenek, a nők pedig kövessenek. Maga a teremtéstörténet erre nem szolgálhat alapul. Sokkal inkább a férfi és a nő közötti hierarchikus egyensúlytalanság a bűneset következménye, és minden kor társadalmainak meghatározó részévé vált, különböző formákban. ***A hierarchia nem a bűneset előtt, hanem csak utána jelenik meg.***

Mikor élt Jób és nagy családja?

A zsidó hagyomány Jóbot Ábrahám (és Melkisédek) korába helyezi. Természetesen más elméletek is vannak arról, mikor játszódott ez a történet, de van értelme erre a korra gondolni, és egyszer összehasonlítani Ábrahám és Jób életét, kihívásait és kísértéseit.

Ez a két férfi tehát a törvényadás előtt, a törvény szerinti áldozati szolgálat előtt él. Az egyik egy nemzet atyja lesz, sőt azon túl minden hívő földi atyja. Jób, Úz földjéről, nem héber, nem izraelita. Mégis ismerte az élő Istent. Hogyan, vagy milyen kijelentés alapján ismerte Őt, nem tudjuk. Isten a könyv utolsó fejezeteiben közvetlenül szólt Jóbhoz. Jób pedig még azt is mondta: „most pedig szemeimmel látlak téged" (Jób 42,5). Ez volt a belső gyógyulása. Jóbot Jordánia területére teszik, egy olyan vidékre, ahol állandó települések és sivatag váltakoztak.

Jób története ismert. A Sátánnak megvan a maga nézete arról, hogyan működik az Istenbe vetett hit: üzlet, sőt piszkos játék. Jutalom nélkül nincs hűség Isten iránt. Jóbnak, a Közel-Kelet egyik leggazdagabb emberének jut az a szerep, hogy példája legyen annak, hogy a Sátán téved. Talán nem mindenkinél, aki hisz Istenben, de Jóbnál igen. Ennek a bizonyításnak magas az ára. Története vége azonban begyógyítja Jób sebeit. Olyan vég ez, amilyet a valós életben inkább ritkán találunk. Sok szenvedő ember ebben az életben és szenvedésben nem tapasztal olyan szabadulást, mint Jób.

Az utolsó fejezetben Jób mindent kétszeresen kap vissza. Amit a Sátán elrabolt tőle, azt kétszeresen kapja vissza. 10 gyermeket veszített el, és 10 gyermeke születik, miután szenvedése véget ért:

Jób 42,13 Lett neki hét fia és három leánya is.

14 Az elsőt Jemimának nevezte, Gerlicének, a másodikat Keciának, Fahéjvirágnak, a harmadikat Keren-Happuknak, Szemfestékszarucskának.

15 Az egész országban nem találtak szebb asszonyokat Jób leányainál. Apjuk örökséget adott nekik fivéreik között.

A három leánynak ez a különleges, az Ószövetségben szinte egyedülálló kiemelése Jób sorsának megfordulását mutatja. Amilyen különleges és rendkívüli a leányoknak ez a kiemelése, olyan egyszeri Jób sorsának fordulata.

Mi ebben a különös?

Nos, az, hogy a patriarchátusnak ebben a korában, egy olyan időben, amikor a nők tulajdonnak és vagyonnak számítottak, mint a javak vagy a tárgyak, két dolog tűnik fel:

1. ***Csak a három leányt nevezik meg név szerint, a fiakat nem.***
2. ***A leányok ugyanúgy örökölnek, mint fivéreik.***

Maga Jób adja a neveket, és ő osztja ki nekik az örökséget anélkül, hogy a fivéreket előnyben részesítené. Ebben Jób, az apa nagy megbecsülése látszik a leányai iránt, mégpedig kora és kultúrája áramlatával szemben. Ez csak feltevés – nem bizonyíték, inkább jelzés: megváltoztatták-e a szenvedések Jóbnak a nőkről alkotott nézetét?

Ábrahámhoz hasonlóan és hozzánk hasonlóan ő is kora gyermeke volt. Őt is, minket is formál a társadalom, amelyben élünk. Az akkori (és a mai) nőkép annak a büntető ítéletnek felelt meg, amely az 1Móz 3,16-ban Évára hangzott el: „Utána (férjed után) vágyakozol, ő pedig uralkodik rajtad.” Mindig azt mondtam, hogy a férjnek a feleségéhez és a feleségnek a férjéhez fűződő viszonya nem volt a lehető legteljesebb mértékben negatív, ahhoz mérve, ahogyan Isten elképzelte. Voltak pozitív kivételek, amelyek azonban megerősítették a szabályt. A patriarchátus nem Isten atyaságának képe az Ő családja fölött, hanem világi társadalmi család- és nemzetségszerkezet különböző formákban minden kontinensen, egészen a konzervatív evangéliumi világig.

Jób mindenesetre nem a fiaiban, hanem a leányaiban lát valami különlegeset.

Az élet legfontosabb leckéit nem a jó és a kellemes dolgok által tanuljuk meg, hanem a szenvedés által. A szenvedések megváltoztatnak minket. De nincs bizonyosság afelől, hogy mindig Istenhez vonzanak. A jó és a rossz tapasztalata egyaránt Istenhez vonzhat minket, de el is távolíthat Tőle, ha haraggal és csalódással reagálunk. Jób bizonyos értelemben megtisztulva kerül ki a szenvedésekből. Rendezett a viszonya Istennel, és ugyanígy embertársaival is, a feleségén kezdve.

Sok mai konzervatív keresztény a nemek kérdéséről úgy gondolkodik, hogy a nőnek hierarchikusan alá kell rendelődnie, és tilos az istentiszteleten szólnia, tanítania és vezetnie. Bibliai tevékenységi területe pedig az otthon. Ez a nézet olyan mélyen gyökerezik a mai lelkipásztorokban és presbiterekben vagy gyülekezetvezetőkben, hogy valami különlegesnek kell történnie ahhoz, hogy feladják ezt a világi nézetet, és elfogadják a Teremtő és Megváltó szemléletmódját. Nem, nem azt gondolom, hogy ehhez mindenkinek a saját Jób-történetére van szüksége, hanem csak azt, hogy a gondolkodás megváltozásához nem elég egy képletet átrendezni. Sokkal mélyebbre megy, és bátorság kell hozzá, hogy valaki átgondolja a dolgot, kiálljon mellette, és ennek megfelelően cselekedjen.

Egyébként nem arról van szó, hogy a férfiak ne találhatnák szépnek a nőket. A három leány ugyanis feltűnő szépség volt, szinte mint három angyal Jób számára. Ezt a szépséget a férfiak birtokolni akarják. Kívánják ezt a szépséget, és szabad is. De nem szabadon rendelkezésre álló tulajdonként, hanem azért, hogy megóvják, örüljenek neki, és hűségesek maradjanak hozzá. Ahogyan Jób maga is élt (Jób 31,1).

A nevek

A három leány neve szokatlan a fülünknek, de mint oly gyakran az Ószövetségben, jelentéssel teli. Benedikt Peters Jób-kommentárjában így magyarázza őket:

„A 14. vers. »***És az elsőt elnevezte …***„: Csak Jób leányainak nevét tudjuk meg. Az első neve ***Jemima*** volt, jəmîmâh, a jôm, ”nap„ szóból, tehát nagyjából ”***a nappali fényességű***„. Ez nagyjából a görög Helené női névnek felel meg: ”a fényesen ragyogó„. A szenvedés éjszakája után most a jólét fényes nappala virradt fel Jóbra. A név egy arab szógyök szerint ”galambot« is jelenthet.

A második neve ***Kecia*** volt, qəṣîʿâh, ez a jó illatú fűszer, a kasszia (2Móz 30,24; Zsolt 45,9). Keren-Happuk, qæræn happûk, az a szaru, amelyben a stibiumot, a nők fekete szemfestékét tartották.”[1]

„Három név, amely helyreállított jólétére utal (1Móz 4,25; 5,29).

Jemima – »nappali fény„, nyomorúsága ”éjszakája„ után; MAURER szerint azonban ”galamb«.

Kecia – »kasszia«, illatos növény (Zsolt 45,9), visszataszító lehelete (19,17) és fekélyei helyett.

Keren-Happuk – »stibiumszaru„, festék, amellyel a nők a szemhéjukat festették; ellentétben az ő ”porban beszennyezett szarvával« (vagy: büszkeségem és becsületem a sárban hever, Neues Leben, német bibliafordítás) (Jób 16,15).

A nevek a leányai szépségére is utalnak.”[2]

Örökség

„A 15. vers. »Az örökség … fivéreik között« – Keleten szokatlan kegy a leányok iránt, akik a zsidó törvény szerint csak akkor örököltek, ha nem voltak fiúk (4Móz 27,8); a jólét és az egyetértés bizonyítéka.”[3]

„És apjuk örökséget adott nekik fivéreik között. Jóbnak ez a tette, amely szigorúan ellenkezik a mózesi törvény előírásaival (4Móz 27,8), amelynek párhuzama azonban inkább az arabok bizonyos családi szokásaiban található meg, mint kifejezetten héber gyakorlatokban, azt tette lehetővé a leányok számára, hogy férjhez menetelük után is fivéreik között élhessenek; ***ezért említi meg a szöveg: jele ez annak a fivérek és nővérek közötti egyetértésnek, amely Jób e későbbi gyermekei között éppúgy uralkodott, mint a korábbiak között (vö. 1,4).***”[4]

Jób könyvéhez írt kommentárjában Benedikt Peters találóan írja: „Ha Isten nevünkön szólít minket, vagy nevet ad nekünk, megmutatja, mit jelentünk Neki. Jób helyreállítása bizonyosan előlege minden dolgok helyreállításának a korszakok végén. Akkor a nőket is végre rangjukra emelik, és végre megkapják azt a tisztességet, amelyet az emberiség történetének évezredein át megtagadtak tőlük, holott a férfiak tartoznak azzal, hogy megadják nekik: »***Ti férfiak hasonlóképpen, éljetek velük értelmesen, mint gyengébb edénnyel, a nőivel, és adjátok meg nekik a tisztességet, mint akik veletek együtt örökösei az élet kegyelmének, hogy imádságaitok meg ne akadályoztassanak***„ (1Pt 3,7). A férfiak adják

meg feleségüknek azt a tisztességet, amely örökösként megilleti őket, hiszen ”***apjuk***„ ”***örökséget adott nekik fivéreik között***« (vö. 4Móz 27,7).”[5]

Péter a maga férfiak uralta korában szükségesnek tartja, hogy még a hívő férfiak figyelmét is felhívja arra, hogy a nők most ugyanúgy örökölnek. A mózesi törvényben ez csak akkor volt így, ha nem voltak fivérek.

Krisztusban azonban nincs férfi és nő (Gal 3,28). Ezért áldás volna, ha Benedikt Peters is nemcsak részben emelné a nőket abba a rangba, amely véleménye szerint megilleti őket, hanem végigmenne az egész úton. Ha egyoldalú alárendelődést rónak rájuk, megtiltják nekik a szólást (az imádkozást, a prédikálást, a tanítást) és a vezetést, az éppen a bűnbe esett világ jele, és nem az új teremtésé, amely nem csak eljön majd, hanem a gyülekezettel mint új emberrel már elkezdődött (Ef 2,15).

Ennyit Jób leányairól, akik mint egy világítótorony emelkednek ki a tömegből, és már az ókorban utaltak arra, milyen értékesnek és fivéreikkel egyenrangúnak kellene lenniük a nőknek. Ha már akkor, akkor ma még inkább.

Jegyzetek

1. Benedikt Peters, Kommentar zum Buch Hiob (németül), Bielefeld: CLV 2020, 412. o.
2. Jamieson, R. / Fausset, A. R. / Brown, D., Commentary Critical and Explanatory on the Whole Bible, I, Logos Research Systems, Inc., Oak Harbor, WA 1997, 344.
3. Jamieson, R. / Fausset, A. R. / Brown, D., Commentary Critical and Explanatory on the Whole Bible, I, Logos Research Systems, Inc., Oak Harbor, WA 1997, 344.
4. Lange, J. P. / Schaff, P. / Lewis, T. / Zöckler, O. / Evans, L. J., A Commentary on the Holy Scriptures: Job, Logos Bible Software, Bellingham, WA 2008, 631.
5. Peters, Kommentar zum Buch Hiob, 412. o.